

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ У ПРОФІЛЬНОМУ ОРІЄНТУВАННІ USING ONLINE RESOURCES IN CAREER GUIDANCE

Статтю присвячено огляду впровадження системи профільної освіти з застосуванням онлайн-платформ. Використання онлайн-технологій, сайтів, платформ значно покращить якість надання професійної орієнтації, разом з офлайн-допомогою каунслерів. Це дозволить швидко перейти від відносно слабкої системи профорієнтування до інноваційної та нової.

Професійна орієнтація в умовах сучасного навчального середовища постала перед викликами, пов'язаними зі створенням доступних сервісів, які забезпечують навчання та сприяють профорієнтуванню. Нами була проаналізована структура різноманітних сайтів і порталів, які присвячені професійному консультуванню, а також спідненої тематики.

Профільне орієнтування є актуальним не тільки для старшокласників, але й для людей, які хочуть змінити професію. Система профільної орієнтації Фінляндії спрямована на супроводження людини протягом усього життя. Розглянута платформа "Co-careering", платформа для співпраці між співробітниками та роботодавцями. Вона дозволяє залучати фахівців до різних проєктів і завдань на базі інтернету. Такі платформи надають широкий спектр можливостей, але, як і профорієнтаційне тестування онлайн, профорієнтаційні сайти не дають повноцінної консультації.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології та спеціалізовані онлайн-платформи виступають ефективними інструментами для надання психологічних послуг усім учасникам навчально-виховного процесу.

У контексті розвитку профільної орієнтації та кар'єрного консультування в Україні особливу увагу приділено онлайн-платформам, що спеціалізуються на підготовці кар'єрних радників і здійсненні профільної орієнтації. Використання платформ, вебсайтів та інтернет-ресурсів, які забезпечують підтримку учнів, учителів і психологів, сприяє здійсненню ефективного профільного орієнтування.

Ключові слова: профільна освіта, онлайн-платформи, професійні радники,

онлайн-профорієнтація в Україні, інформаційно-комунікаційні технології для профорієнтації.

The article is devoted to an overview of the implementation of the system of specialized education, using online platforms. The use of online technologies, sites, platforms will significantly improve the quality of providing professional guidance, along with offline assistance from counselors. This will allow a quick transition from a relatively weak system of career guidance to an innovative and new one.

Career guidance in the modern educational environment has faced challenges related to the creation of accessible services that provide training and facilitate career guidance. We analyzed the structure of various sites and portals dedicated to career counseling, as well as related topics.

Career guidance is relevant not only for high school students, but also for people who want to change their profession, the Finnish career guidance system is aimed at supporting a person throughout their life. The "Co-careering" platform is considered, a platform for cooperation between employees and employers. It allows you to involve specialists in various projects and tasks on the Internet. Such platforms provide a wide range of opportunities, but like online career guidance testing, career guidance sites do not provide full-fledged consultation.

Modern information and communication technologies and specialized online platforms are effective tools for providing psychological services to all participants in the educational process.

In the context of the development of career guidance and career counseling in Ukraine, special attention is paid to online platforms specializing in the training of career counselors and the implementation of career guidance. The use of platforms, websites and Internet resources contributes to the implementation of effective career guidance, which provides support for students, teachers and psychologists.

Key words: specialized education, online platforms, professional advisors, online career guidance in Ukraine, information and communication technologies for career guidance.

УДК 37.005.336.2

DOI [https://doi.org/10.32782/2663-5208.](https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.67.39)

2024.67.39

Шулюк Н.І.

асистент кафедри психології
ДВНЗ «Державний університет
економіки і технологій»

Аналіз досліджень і публікацій, професійного консультування молоді в мережі «Інтернет». Функціонування інформаційно-освітніх порталів у сфері професійного консультування молоді стало предметом наукових досліджень як у контексті психолого-педагогічних засад, так і з урахуванням інноваційних можливостей інтернету. Аналіз праць провідних вітчизняних науковців дозволяє виокремити ключові теоретичні та методичні підходи до вирішення цієї проблематики. Серед учених, які досліджували психолого-педагогічні теоретичні, методичні засади розв'язання проблеми організації профорієнтаційної роботи й онлайн-консультування молоді в інтернеті, варто відзначити вітчизняних нау-

ковців (Г. Балл [2], Р. Гуревич [4], Г. Костюк [6], В. Осадчий [9], М. Тименко [10]).

Вітчизняний науковець В. Осадчий зробив вагомий внесок у дослідження педагогічних засад функціонування інформаційно-освітніх порталів. Його роботи акцентують увагу на розробленні ефективних моделей порталу для професійного консультування, педагогічному потенціалі інтерактивних інструментів, значенні персоналізації й адаптивності контенту в освітніх порталах для молоді. Праці В. Осадчого вирізняються аналітичним підходом до інтеграції сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у профорієнтаційну діяльність, що дозволяє підвищувати ефективність професійного самовизначення молоді. В. Осадчий

під час дослідження визначив, що ефективними формами професійного консультування молоді за допомогою інтернет-технологій є колективне обговорення проблемних питань із використанням інтерактивних засобів комунікації, групові й індивідуальні консультації та бесіди в онлайн-режимі, надання інструкцій щодо роботи з вебпорталом через покроковий алгоритм, самоаналіз результатів тестування й отриманих даних, виконання завдань, спрямованих на самоаналіз, участь в онлайн-іграх і тренінгах, організація вебконференцій, семінарів і дискусій [9].

Також він виділив основні методи професійного консультування молоді через інтернет, зокрема: онлайн-спостереження; аналіз документів; анкетування в цифровому середовищі; тестування за допомогою інтернет-інструментів; проведення інтерв'ю та бесід із застосуванням інтерактивних комунікаційних систем; складання профконсультантом індивідуальних характеристик особистості; ознайомлення користувачів порталу професійного консультування з інформацією, розміщеною на платформі [9].

На нашу думку, усі ці методи може поєднати психолог-профконсультант

у рамках своєї професійної діяльності, спрямованої на підтримку особистості у виборі професійного шляху, розвитку кар'єри та самореалізації. Завдяки інтеграції сучасних цифрових технологій психолог-профконсультант може не лише підвищити ефективність процесу консультування, але й забезпечити його доступність для ширшої аудиторії. Наприклад, використання спеціалізованих платформ дозволяє проводити тестування й анкетування в режимі реального часу, автоматично аналізувати отримані результати, створювати індивідуальні характеристики, візуалізовані рекомендації, надавати їх клієнтам у зручному форматі. Окрім того, інтерактивні інструменти, як-от відеозв'язок, вебінари й онлайн-лекції, допомагають встановити персональний контакт із клієнтом.

Дослідження педагогічних засад функціонування інформаційно-освітніх порталів вказують на важливість міждисциплінарного підходу, що поєднує педагогіку, психологію й інформаційні технології. Завдяки роботам таких учених, як Г. Балл [2], Р. Гуревич [4], Г. Костюк [6], В. Осадчий [9], М. Тименко [10], значно вдосконалено теоретичне розуміння та практичну реалізацію професійного консультування молоді в цифровому середовищі. Питання профорієнтації за допомогою інформаційно-освітніх порталів є міждисциплінарною проблемою, яка інтегрує психологічні, педагогічні й інформаційно-технологічні аспекти.

Г. Балл [2] досліджував психологічні механізми формування професійної мотивації

в молоді, акцентував на важливості індивідуалізації підходу у профорієнтаційній роботі.

«Справжнє мистецтво виховання проявляється там, – пише Г. Костюк, де воно спирається на вияв «саморуку», ініціативи, самодіяльності, творчої активності в житті особистості, що розвивається, їх викликає і спрямовує згідно із цілями суспільства, яке готує собі зміну» [6, с. 136]. Г. Костюк вивчав психолого-педагогічні аспекти професійного самовизначення, підкреслював значення інтерактивного навчання та формування рефлексивного ставлення до вибору професії.

М. Тименко [10] аналізувала соціально-психологічні аспекти впливу освітнього середовища на професійний вибір молоді. Дослідження стосуються важливості врахування соціокультурного контексту під час розроблення профорієнтаційних ресурсів, комплексного підходу у профорієнтуванні, що передбачає співпрацю з учнями, батьками, учителями, психологами, профконсультантами та партнерами в галузі освіти та бізнесу, іншими зацікавленими особами з метою формування успішної програми.

Сучасні педагогічні технології профільного навчання мають бути засновані на діалозі, творчій співпраці з використанням проєктних і дослідницьких методів, передбачати взаємодопомогу й обмін культурно-інформаційним, духовно-моральним, емоційно-ціннісним досвідом між учасниками освітнього процесу [3, с. 5].

Р. Гуревич [4] працював над впровадженням цифрових технологій у профорієнтаційний процес. Зокрема, він досліджував те, як освітні портали впливають на формування уявлень молоді про професії.

В. Осадчий [9] розробляв педагогічні засади функціонування інформаційно-освітніх порталів для професійного консультування. Його роботи поєднують психологічний аналіз і технологічний підхід, зокрема персоналізацію контенту й інтерактивність.

Його підходи мають багато спільного із сучасними концепціями навчання протягом усього життя, які стають все більш актуальними у світі, що швидко змінюється. Особливо важливим є забезпечення доступу до знань і навичок через інноваційні платформи, які допомагають людям будувати свою професійну траєкторію та пристосовуватися до нових викликів.

Учням необхідно підвищувати обізнаність і вивчати різні аспекти протягом усього свого життя. Інакше кажучи, навчання необхідно розглядати як невід'ємну частину життя. Така система є у Фінляндії, концепція навчання протягом усього життя. Система складається із традиційної профорієнтації, комплексного консультування, самостійного конструю-

вання своєї життєвої та кар'єрної траєкторії. У Фінляндії проводять апробацію системи "Co-careering" (або «спільна побудова кар'єри»), розвитку кар'єри в онлайн-середовищі через обмін досвідом. Система запропонована Дж. Кеттунен [11].

"Co-careering" – це нова платформа для співпраці між співробітниками і роботодавцями. Вона дозволяє залучати фахівців до різних проектів і завдань на базі інтернету. Такі інструменти пропонують низку очевидних переваг, зокрема й надання людям нових можливостей отримання доступу до професійної орієнтації в будь-який час, де б вони не були, і відкривають можливість нових видів орієнтаційних послуг. Вони також дозволяють провайдерам кар'єри більш стратегічно керувати попитом і потенційно пропонувати більш різноманітні послуги, ніж це було б можливо в одному місці [11].

Онлайн-профорієнтація може набувати різних форм. Т. Hooley et al. узагальнюють ці форми як: надання інформації про кар'єру та ресурси; використання штучного інтелекту й автоматизації для заміни того, що раніше робили люди-професіонали віч-на-віч, розвиток нових форм спілкування та взаємодії, за допомогою яких можна надавати кар'єрні послуги [11].

Позитивним є використання автоматизації та штучного інтелекту у формі комп'ютеризованих систем навігації (CAGS) і для форм спілкування через інтернет. Однак Vigurs et al. усе ще роблять висновок, що надання кар'єри в інтернеті «не замінює професійну інформацію, поради та керівництво», що для того, щоб бути ефективним, воно «повинно бути вбудованим у більш широкий спектр послуг підтримки кар'єри». Ключове розуміння полягає в тому, що підтримка кар'єри онлайн більш ефективна тоді, коли вона стосується контексту, у якому вона використовується, де її використання підтримується відповідним особистим і професійним втручанням [11]. Тобто необхідний кваліфікований кар'єрний консультант, який надасть консультацію, зрозуміє учня/людину. Без професійно підготовлених профконсультантів якісної допомоги учням не буде.

Профконсультант має володіти як психологічними знаннями, так і знаннями про професії. Його головна мета полягає в тому, щоб допомогти людям зрозуміти свої сильні сторони, інтереси та цінності, щоб вони могли зробити свідомий вибір професії, що найкраще відповідає їхнім потребам і навичкам. Для цього профконсультант використовує психологічні інструменти та методи, щоб визначити характеристики особистості, виявити професійні нахили людини. Він також має бути ознайомлений з різними професіями, їхніми вимогами, перспективами та ринковими тенденціями,

щоб надати клієнту конкретну інформацію для ухвалення рішення.

У сучасному профорієнтуванні широко використовуються онлайн-консультування з розвитку професійної кар'єри. Цей підхід розглядають як сучасну технологію підготовки фахівців до професійного зростання. На думку таких науковців, як С. Алексеева [1], Л. Єршова, В. Лозовецька [7], В. Орлов [8], Д. Закатнов [5], процес онлайн-консультування забезпечує навчання молоді, її психолого-педагогічний супровід і допомогу у профорієнтації та професійному становленні майбутніх фахівців. Якісне професійне консультування має проводитись спеціалістом зі знаннями психології, педагогіки, ринку професій.

Нині в Україні з'являється все більше онлайн-платформ, які проводять підготовку професійних консультантів. На сайті www.hryoutest.in.ua готують профконсультантів, школа кар'єрного консультанта за моделлю *bended learning* (змішане навчання) складається з п'яти мультимедійних уроків у міжнародному форматі SCORM і практичного тренінгу. Школа кар'єрного консультанта призначена для профорієнтологів, психологів, учителів навчального закладу, щоб допомогти своїм принципи профорієнтації в реаліях швидкоплинних змін і опанувати навички проведення психодіагностики учнів.

На сайті <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EducationUSA+CO2502+2020/about> EdEra також проводиться підготовка профконсультантів. Курс «З учнями про освіту та кар'єру», онлайн-курс для вчителів старшокласників, класних керівників, соціальних педагогів, шкільних психологів, молодіжних працівників і батьків. Курс призначений для полегшення учням вибору щодо майбутнього. У цьому курсі розглянуто, що таке освітнє та кар'єрне консультування, які інструменти для цього існують. Також можна дізнатись, які є можливості для професійної та вищої освіти в Україні та за кордоном, а також для неформальної освіти. Курс пропонує інструменти для роботи з учнями й ученицями 8–11-х класів: плани уроків, додаткові матеріали, презентації й інтерактивні сценарії консультацій.

На базі Державного університету економіки і технологій (далі – ДУЕТ) створений «Центр кар'єрного та професійного розвитку» (далі – Центр), який функціонує із 2020 р., його сайт: <https://www.duet.edu.ua/ua/centr/karers/content/3>. Основні напрями діяльності Центру: розвиток кар'єри та працевлаштування студентів, підтримка підприємницьких ініціатив студентів шляхом надання консультаційних та інформаційних послуг, організація неформального навчання, тренінгів, семінарів, підвищення освітнього рівня студентів для здійснення підприємницької діяльності.

Також Центр організує очні та дистанційні підготовчі курси на базі університету для учнів 11-х класів шкіл. Надає послуги кар'єрного консультування для випускників школи. Центр надає різноманітну інформацію із профорієнтації, можна отримати консультацію чи вебінар із профорієнтації, допомагає скласти індивідуальний план професійного і кар'єрного розвитку. Щоб отримати консультацію, необхідно заповнити Google-форму, пройти декілька тестів, що допоможуть визначити здібності. Далі – зустріч із кар'єрним консультантом у ДУЕТ, після завершення консультації надається карта професій щодо вибору майбутньої діяльності. Інформацію можна знайти на сайті: <https://www.duet.edu.ua/ua/centr/karers/content/15>.

Україна постійно оновлює онлайн-платформи, створюються нові, для покращення профорієнтування. Поліпшення онлайн-платформ і створення нових ресурсів для профорієнтації є важливим кроком для розвитку України. Це допоможе учням знайти інформацію про різні кар'єрні можливості та вибрати найвідповіднішу професію для себе. Інтерактивні онлайн-платформи можуть надати цінну інформацію про ринок праці, професійні навички, освітні програми й інші важливі аспекти. Ці нововведення допоможуть молодим людям ухвалити осмислені кар'єрні рішення та зроблять український ринок праці ще більш конкурентоспроможним.

На сайті «Дія» (<https://osvita.diiia.gov.ua/prof-orientation-quiz>) можна пройти тест із профорієнтування. Тест містить 94 запитання, орієнтовна тривалість проходження – ~30 хв. Треба обрати відповідь на питання з перелічених. Сайт надає інформацію про ваш тип особистості, а також рекомендації. Пропонує перелік освітніх серіалів, які підходять саме вашій професії.

Онлайн-платформа профільного орієнтування <https://profrozvytok.org.ua/>.

Ве Profi: платформа кар'єрного орієнтування молоді. Програма для підлітків, що включає заняття із професійного самовизначення, зустрічі з молодими фахівцями, екскурсії на підприємства, психологічні тренінги, тематичні майстер-класи для формування окремих компетенцій. Програма призначена для підлітків віком 13–17 років, їхніх батьків, освітян.

«Ве Profi: платформа кар'єрного орієнтування молоді» – це неформальний комплексний проект, який включає: 1. Роботу з підлітками, які у проекті проходять тренінги із професійного самовизначення, зустрічаються з успішними молодими фахівцями/підприємцями, проходять «польові» заняття у місцевих роботодавців, психологічні тренінги, тематичні майстер-класи для формування компетенцій. 2. Роботу з батьками. Для них в рамках проекту

організовані інтерактивні заходи, які дають краще розуміння потреб ринку праці, полегшують процес сепарації та формують поважне ставлення до вибору дитини. 3. Роботу з освітянами, для яких розроблена низка тем, не типових для шкільного виховання: коучинговий підхід, компетенції майбутнього, управління коштами, теорія поколінь.

Платформа <https://proftest.pulse.is/start2>. Платформа «Стажери» була створена компанією *UA-Test Ltd.* у 2020 р. Профтест «Стажери» – це платформа для профорієнтаційного інтерактивного тестування у формі гри, для підлітків. На платформі підлітки віком 12–18 років можуть пройти онлайн-тестування, після завершення якого отримують звіт, профконсультат отримує розгорнутий та деталізований звіт.

Тест вимірює широкий спектр показників, які допоможе проаналізувати на консультації фахівець, ця інформація розміщена у спеціальному звіті спеціаліста. До них належать: суб'єктивне благополуччя: у родині, у школі, у ставленні до себе; базові компетентності: усвідомленість, критичне мислення, вербальне критичне мислення, логічне критичне мислення, абстрактне критичне мислення, вирішення проблем, пріоритизація під час вирішення проблем, опис власного вміння вирішувати проблеми; соціальні компетентності: емоційна компетентність, розуміння контексту, опис власної емоційної компетентності, доброзичливість, емоційна стабільність; здатність до змін: толерантність до невизначеності, поточна толерантність до невизначеності, когнітивна гнучкість, відкритість до нового; проактивність: енергійність, відповідальність; інформаційно-цифрова компетентність; професійна спрямованість: послідовність професійних уподобань, вибір професійних сфер. Взятو із сайту: <https://proftest.pulse.is/start2>.

У межах перевірки надійності тестування було протестовано приблизно 2 000 школярів 8–11-х класів із різних регіонів України. Тест є сучасним, фахівці є сертифікованими профконсультантами, експертами з інтерпретації результатів тестової методики «Стажери». Взято із сайту: <https://proftest.pulse.is/start2>.

Упровадження та поєднання технологій нових підходів, систем у профорієнтуванні, запровадження посади профконсультанта, для надання якісної профорієнтаційної допомоги, допоможуть покращити систему профорієнтування. Необхідна єдина державна система профорієнтування, яка об'єднає різноманітні курси, платформи, спілкування із кваліфікованим професійним радником. Через співпрацю із кваліфікованими професійними радниками буде забезпечена надійна та корисна допомога для розвитку кар'єри шляхом підтримки учнів у процесі вибору професійного шляху.

Профорієнтування та психолого-педагогічна допомога мають надаватись учням задовго до того, як перед ними постане питання вибору профілю навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексєєва С. Онлайн-консультування з розвитку професійної кар'єри: основні проблеми та напрями трансформації в контексті міжнародного досвіду. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / за ред. В. Радкевич. Київ, 2016. С. 30–32.
2. Балл Г. Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів. *Психолог*. 2004. № 8. С. 2–11.
3. Технології профільного навчання : монографія / Г. Васьківська та ін. ; за ред. Г. Васьківської. Київ, 2020. С. 304.
4. Гуревич Р., Кадемія М. Інформаційно-телекомунікаційні технології у профільному навчанні сільських школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2008. С. 35–42.
5. Закатнов Д. Організаційно-педагогічне забезпечення підготовки учнівської молоді до планування кар'єри. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : збірник наукових праць Академії педагогічних наук України. 10-е вид. Київ, 2007. С. 373–380.
6. Костюк Г. Роль професійного самовизначення у формуванні особистості. *Професійна орієнтація учнів*. Київ, 1971. С. 17–26.
7. Лозовецька В. Методологічні підходи до формування кар'єри майбутніх фахівців. *Професійна педагогіка* : збірник наукових праць / за ред. В. Радкевич. 8-е вид. Київ, 2014. С. 21–28.
8. Орлов В., Алексєєва С. Концептуальні засади формування в учнів ПТНЗ уявлень про професійний успіх. *Підготовка учнів ПТНЗ до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика* : монографія / за ред. Д. Закатнова. Київ, 2014. С. 34–63.
9. Осадчий В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами інтернету : дис. ... канд. пед. наук. Вінниця, 2005.
10. Тименко М. Особливості організації профорієнтаційної діяльності в середніх навчальних закладах Англії та України. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2016. С. 19–22.
11. Moving from information provision to co-careering: Integrated guidance as a new approach to e-guidance in Norway / I.B. Bakke et al. *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*. 2018. № 41 (1). P. 48–55.